

JAN DOČEKAL

Ireny Křivánkové abstraktní pohledy Seshora dolů

Malířka Irena Křivánková nic nenapodobuje, vytváří pouze vlastní obraz, artefakt – v dobrém smyslu slova umělou skladbu, jež má co dělat se spontánní tvořivostí.

Jsou-li východiskem výtvarné tvorby představy, neznamená to, že tvůrce je nadobro oddělen od věčné skutečnosti. Často je v takových dílech více nápodoby předmětného světa, než je v realismu.

Jde ovšem o nápodobu sjednanou prostředky, jež neplní umělcovu ambici přepisu, nýbrž mnohé touhy po svěbytném vyjádření. Právě tak tvoří také malířka Irena Křivánková (narozena v roce 1972, v roce 1999 absolvovala Fakultu výtvarných umění v Brně u profesora Jiřího Načeradského), která právě stojí na pomyslném věkovém rozhraní mezi mladou a střední uměleckou generací. Výstavou výběru z autorčiny nové tvorby pod názvem *Seshora dolů* právě otevírá šestnáctou sezónu Galerie z ruky v Křížovicích u Doubravniku.

Situaci privátních galerií u nás lze přirovnat ke křivce znázorňující průběh střídavého elektrického proudu. Před patnácti roky jejich počet rytmicky narůstal, v posledních pěti šesti letech klesá. Však zatímco křivka proudu, nevězíc v tuhých ekonomických souvislostech, po každém pádu znovu míří vzhůru, galerie s úpadkem dosud plní hlubiny zapomnění a konec oné truchlomy je v nedohlednu. Výjimky osten toho trendu netupí. Křížovická Galerie z ruky je oněch výjimek dobrým příkladem. Příčinou není předcházení si chabého vkusu výtvarné veřejnosti. Poměry Galerie z ruky jsou stále nastaveny tak dobře, že dovolují ne pouze holou existenci, ale kurátorce Stanislavě Macháčkové nebrání konat výstavy přinejmenším dobré úrovně.

V umění není nic vyčerpano, žádný námět, žádný materiál, žádná technika. To by bylo proti samé jeho podstatě. Rozvíjejícím způsobem lze navázat i na formy, jež byly tvorbou zrozeny už před desetiletími. Malířský projev Ireny Křivánkové v souvislostech upomíná, že české výtvarné prostředí šedesátých až osmdesátých let minulého století zřejmě ovlivnil americký abstraktní expresionismus čtyřicátých a padesátých let, že tehdejší naše vládnoucí ideologie nebyla s to oně inspiraci postavit hráz a že toto ovlivnění je dosud účinné u mladé umělecké generace.

Už před sedmi desítkami let, v roce 1936, rozlišil kritik Alfred Barr v katalogu newyorské výstavy *Cubism and Abstract Art* dvě tendence abstraktního umění. První byla, jak napsal, spíše geometricko-strukturální, vedla přes kubismus až po různá geometrická a konstruktivistická hnutí, nejdříve v Rusku a Nizozemsku. Druhou tendenci Barr označil za spíše intuitivní a emocionální, užité formy za spíše organické a biomorfí než geometrické, spíše zakřivené než hranaté,

spíše dekorativní než strukturální, a protože Barr měl zaujetí pro mystické, spontánní a iracionální, napsal ještě o oně druhé tendenci, že je spíše romantická než klasická. Je pozoruhodné, že nahlížíme-li nyní formu obrazů Ireny Křivánkové, můžeme přesně citovat (bez vykrádajícího převrácení slovního pořádku a hledání synonym, abychom poskytli „vlastní původní“ mínění) Barrovu charakteristiku druhé ze zmíněných tendencí. Je docela přesná.

Jak asi autorka miní ono *Seshora dolů*? Jako vizuální projekt grafické a barevné pestrosti krajiny a civilizačních jednotlivostí s imaginárním kolmým nahlížením? Snad též jako futurologickou vizi dosud

Futurologická vize dosud nepopsaných světů?
Foto archiv Galerie z ruky

nepopsaných světů? Možné to je, ale soudím, že nepřilíš důležité. Výtvarná tvorba bývá pro akcentování obsahu často prolnta „literární složkou“, však nad ní o dost důležitější je dosažená podoba díla. Z tohoto zřetele mohou být obrazy Ireny Křivánkové ambivalentní, jednou svou platností přihlášené k pomyslnosti struktur pohledů „seshora dolů“, druhou, tou podstatnou, rodící se v prostoru svobodného lineárního a koloristického komponování. Jedno druhé nevylučuje, spíše významově zmnožuje, ba podepírá.

Spolu s liniemi určujícími tvary jsou stěžejní složkou autorčiny obrazů barvy (akryl, akvarel, pastel a jejich kombinace). Nesou emoce. Obraz je dokončen, řečeno s Matissem, „když jsou emoce plně vystiženy“ (například žlutá, oranžová a červená vyjadřují radost, modrá a zelená navozuje uklidnění). Barva není nijak definována formou, není tedy jejím přívlastkem, a není sdělně spjata s předmětem, neboť tu žádný není. Malířčiny barvy lze proto vnímat jako nezávislou hodnotu, jež je vydatnou složkou harmonie.

Obrazy Ireny Křivánkové rozhodně nejsou přímou výpovědí o faktických krásách světa, nýbrž o podobě malířčina vnímání a schopnosti učinit ono vnímání i onu schopnost (a tím snad i cosi z oněch „krás světa“) viditelnými, což je z rozličných příčin přitažlivé. Stručně lze shrnout, že Irenu Křivánkovou s jejími „nadhledně“ komponovanými obrazy nacházíme v řadě výtvarníků stojících pomyslně za rumunským sochařem Constantinem Brancusim, který nad jiné pregnantně vyjádřil: „Nevím, zda mohu vyjádřit realitu tím, že napodobím její zevní vzhled.“ Rovněž Irena Křivánková nic nenapodobuje, vytváří pouze vlastní obraz, artefakt – v dobrém smyslu slova umělou skladbu, jež má co dělat se spontánní tvořivostí. Tím ovšem neříká, že přírodu má jen za kulturní schéma, že k ní nepatří, že se bez ní obejde. Ví totiž, že příroda stále je, bez ohledu na individuální vůli, fundament všech (i jejích) tvořivých nápadů. K tomu přidává i „měřitelnou úsečku“ femininního přístupu, projeveného zejména v malbách s rytmickým, v pruzích ohraničeným plošným prolntím dvou tématem příbuzných obrazů (cyklus *Butterfly*).

Autor je kunsthistorik.

Irena Křivánková – Seshora dolů, obrazy, Galerie z ruky, Křížovice (Doubravnik), od 6. května do 27. května 2007.